

EEN VOLKSE STRAATBENAMING

Tijdens de restauratiewerken aan de nieuwe behuizing van het Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging (A.M.S.A.B.) in de Bagattenstraat 174, viel het me op dat de getekende plannen steeds de naam “*Heirdamstraatje*” vermeldden voor het doodlopend steegje achteraan het pand, uitkomend op de Sint-Pietersnieuwstraat.

Enige tijd later las ik opnieuw die naam op de ondertitel van een kiekje dat de huisfotografe had gemaakt van voornoemd straatje zonder einde. (1) Naar het schijnt, was het bureau van het kadaster formeel : de benaming stond voor deze slop in het register.

Dat toponiem bleef voor mij echter twijfelachtig.

Immers : “Heirdam” kwam van heir of heer, afleiding bij “herdô” wat kudde betekent en “herdje”, herder (vergelijk met “heirnesse” een gemene weide waar het vee graasde onder de hoede van aangestelde wachters) (2)

En dat het tweede lid “dam”. Waarom een dam op die hoogte van de stad? Ik heb nagetrokken, hoe de vork in de steel zat.

In geen enkele “*Dubbele Wegwijzer der Stad Gent en der Provincie Oost-Vlaanderen*” konden we die straatnaam in het register vinden. We gingen nochtans ver genoeg terug in de tijd en pluisten alle “Wegwijzers” na vanaf 1850 tot het begin van de 20e eeuw.

We zochten ons heil bij Victor Fris. In zijn 234 bladzijden tellende “*De Oude straatnamen van Gent*” (Volksdrukkerij, 1925) was geen “Heirdamstraatje” te onderscheiden.

Ook Alfons Van Werveke bleek zich in “*De namen van de straten en de bruggen der Stad Gent*” (1919) die naam niet te herinneren.

Dat probleempje zou echter toevallig worden opgelost.

Tijdens een recenter doorbladeren van het reeds vernoemde werk van Victor Fris, vond ik dat het straatje niet “Heirdam” heette maar beantwoordde aan de veel prozaïscher betiteling “*Ersdarm*”.

De auteur gaf volgende verklaring : “Naam van een straatje zonder einde, recht bij het opgaan in de Sint-Pietersnieuwstraat. De naam legt zich uit door de vorm van de straat, kort en tamelijk breed.”

In het Middelnederlands Woordenboek van Verwijs en Verdam stond de nadere uitleg : “Ers (aers, eers) aars”, dus aarsdarm.

Deze eigenaardige, volkse benaming werd trouwens ook gegeven aan twee andere straten in het Gentse, nl. aan de Korte Boomgaardstraat en aan een vroeger slop bij de Koepoort. (3)

We beamen ten volle Vercoullie die zijn artikel “*De straatnamen van Gent*” (in “Mededeelingen van de Vlaamsche Toponymische Vereeniging te Leuven”, 1932) aanheft als volgt : “Onze oude straatnamen waren zeer

schilderachtig...” In ons geval was dat zeker waar!

Men kan zich trouwens afvragen of het om een uitspraakvergissing bij de latere naamgevers is gegaan.

Wie woont immers graag in straten die beginnen met woordjes als : “Kerkhof-”, “Vuil-”, “Kieken-”, “Eers, Ers- of Isdarm” en dergelijke?

Immers “Heirdam” klinkt, voor iemand die daar heeft gewoond of er zich vestigt, heel wat fijner dan het oorspronkelijke, ongezuuten toponiempje. Maar wie zal het ons vertellen? Hoe kwam “Heirdam” in de registers van ’t kadaster? Beluiken, sloppen en dergelijke kregen immers nooit een officiële naam van de gemeentebesturen. Die straatjes stonden bekend onder een spotnaam, de naam van de eigenaar of de man die ze had gebouwd.

Lode HOSTE

NOTEN

- (1) zie A.M.S.A.B.-TIJDINGEN IV, 1985-'86, 3-4, p. 12.
- (2) zie GYSSELING, M, Gent's vroegste geschiedenis, 1954, p. 47.
- (3) zie Lodewijk LIEVEVROUW-COOPMAN, Gents Woordenboek en Victor FRIS, reeds vernoemd.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE BRUGGEN (Vervolg)

DE ST.-LIEVENSBRUG EN DE ST.-LIEVENSPOORT

De poort werd gebouwd in het begin van de 14de eeuw en wel in de verlenging van de huidige St.-Lievenspoortstraat. Volgens Steyaert, in 1320 gesticht om in 1383, 1578 en 1674 vernieuwd en versterkt te worden. De poort moet wel degelijk gebouwd zijn geweest want de stadsrekeningen vermelden slechts zelden werken aan de poort.

De illustratie is getekend naar het “Panoramisch zicht op Gent in 1534” gezien vanaf Ledeberg. Een der brugbogen werd gesloten door een ophaalbrug. Volgens M. Heins waren de bruggen aan de St-Lievenspoort, ophaalbruggen vanaf 1572 en zij bleven het tot aan de afschaffing der stadsversterkingen. De bruggen aan de St-Lievenspoort en aan de Keizerpoort hebben de wisselvalligheden der poorten en der naburige sluizen gevolgd. Ze werden herbouwd in 1763, 1779, 1789, 1847 en 1882.

Na de afschaffing van de octrooirechten in 1860, viel de poort in onbruik.